

Keywords: corporate right, equitable corporate right, legal entity.

Височан В.М.

ПОНЯТТЯ ТА ПРЕДМЕТ ДОГОВОРУ ПРО НАДАННЯ КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ

УДК 338.465+347.44

Постановка проблеми. Категорія договору досить широко використовується в різних сферах суспільного життя, зокрема в політичному, економічному, соціальному тощо. В умовах реформування сучасної ринкової економіки, простежується підвищення ролі цивільно-правового договору, оскільки, завдяки саме договору можна правильно визначити попит та пропозицію, а значить можна з більшою впевненістю зробити розрахунок суспільно-необхідних затрат на послуги та товари. Договір являється тим необхідним засобом, за допомогою якого здійснюється регулювання широкого кола суспільних відносин в сфері товарно-грошового обігу. У наукових працях зарубіжних та вітчизняних дослідників-цивілістів розглядаються окремі питання договірної права, однак багато питань пов'язаних з юридичною природою, правовим регулюванням та використанням договору про надання комунальних послуг залишаються поза увагою дослідників.

Недостатність комплексних напрацювань та досліджень щодо порушених у статті питань обумовлює актуальність та необхідність такого дослідження.

Метою статті є узагальнення поняття договору про надання комунальних послуг, визначення його предмету.

Для досягнення поставленої мети основна увага в роботі приділяється вирішенню таких **завдань**:

- уточнити поняття договору про надання комунальних послуг;
- встановити предмет договору про надання комунальних послуг.

Виклад основного матеріалу. Існуючий в римському праві погляд на договори (*contractus*) дозволяв розглядати їх з трьох різних точок: як основа виникнення правовідносин, як самі правовідносини, що виникають з цієї основи, і як форму, яку такі правовідносини приймають [2, с. 7].

На сьогоднішній день в цивільному праві термін «договір» використовується і як юридичний факт, що лежить в основі зобов'язання, і як саме договірне зобов'язання, і як документ, в якому закріплений факт встановлення зобов'язальних правовідносин [19, с.428].

Відповідно до ст. 626 Цивільного кодексу України, договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків [20, с.626].

Саме завдяки договору встановлюється об'єм прав та обов'язків учасників цивільних правовідносин, порядок і умови виконання зобов'язання, а також відповідальність за невиконання чи неналежне виконання його умов. Договір – універсальний правовий засіб для задоволення взаємних інтересів учасників економічного обігу, що виражається в укладенні угоди про взаємовигідні дії і їх реалізацію [10, с. 1].

Разом з тим договір, будучи необхідним елементом ринкової економіки, у свою чергу виконує активну роль в організації і подальшому удосконаленні останньої. Особиста зацікавленість та ініціатива суб'єктів цивільного права в укладенні договорів, а найбільше в підприємницькій та іншій господарській діяльності, дозволяє налагоджувати найбільш раціональні зв'язки щодо обміну товарами (продукцією) і послугами, зменшувати втрати щодо їх виробництва, розвивати конкуренцію, і на цій основі в цілому, і ефективність народного господарства [4, с. 355].

Як і будь-яка угода, договір являє собою вольовий акт. Однак цьому вольовому акту притаманні певні специфічні особливості. Він являє собою не різносторонні дії одного, двох чи більше осіб, а єдине взаємне волевиявлення двох чи більше осіб, що виражає їх спільну волю [5, с. 117]. З метою забезпечення вираження в договорі такого взаємного волевиявлення сторін в цивільному законодавстві закріплена норма, що передбачає принцип свободи договору, який має свої складові, зокрема:

- свобода в укладенні договору, що виражається у відсутності жодних обмежень чи примусів для суб'єктів в договірних відносинах, з приводу того укладати чи не укладати договір, окрім випадків, передбачених законом;
- свобода вибору характеру договору, що укладається. Сторони можуть укласти договір як передбачений, так і не передбачений законом або іншими правовими актами. Необхідно лише, щоб він не суперечив закону [10, с. 2];
- вільний вибір контрагента за договором;
- вільний вибір умов договору, що означає, що сторони на власний розсуд визначають зміст цього договору, формують конкретні умови тощо. Обмеженість цієї свободи також може бути передбачено за прямою вказівкою законодавства, або якщо це випливає зі змісту цього договору, або ж із сутності відносин між сторонами [18, с. 211-212].

Відповідно до Цивільного кодексу України за договором про надання послуг одна сторона (виконавець) зобов'язується за завданням другої сторони (замовника) надати послугу, яка споживається в процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник зобов'язується оплатити виконавцеві зазначену послугу, якщо інше не встановлено договором [20, ч. 1 с. 901].

Даний договір згадується ще в римському приватному праві як договір найму послуг (*locatio-conductio operarum*), відповідно до якого одна сторона – найманий (*locator*) приймає на себе обов'язок виконати на користь іншої особи – наймача (*conductor*) конкретно визначені послуги, а наймач зобов'язується оплатити ці послуги певною винагородою [13, с.370].

За договором про надання комунальних послуг у процесі надання виконавцем тих же послуг, задовольняються потреби населення щодо підтримання в належному санітарно-гігієнічному стані приміщень, будинків, споруд та прибудинкових територій та забезпечення благоустрою.

Сторонами договору про надання послуг є виконавець та замовник. Норми Цивільного кодексу України не містять жодних застережень щодо суб'єктного складу зобов'язання, тому можна стверджувати, що виконавцем та замовником можуть бути фізичні (громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства), юридичні особи (підприємства, установи, організації усіх форм власності і господарювання), а також фізична особа-підприємець.

Говорячи безпосередньо про суб'єктний склад договору про надання комунальних послуг, слід звернутися до Закону України «Про житлово-комунальні послуги», відповідно до якого виконавцем виступає - суб'єкт господарювання, предметом діяльності якого є надання житлово-комунальної послуги споживачу відповідно до умов договору, а споживачем є фізична чи юридична особа, яка отримує або має намір отримати житлово-комунальну послугу [9, с. 1].

Договір про надання комунальних послуг є двосторонньо зобов'язувальним, оскільки і виконавець і замовник наділені як правами, так і обов'язками. На виконавця покладено обов'язок надати послугу і надано право на одержання відповідної плати або відшкодування фактичних витрат, необхідних для виконання договору. Замовник у свою чергу зобов'язаний оплатити послугу і наділений правом вимагати належного надання послуги з боку виконавця.

Встановлені в договорі права та обов'язки сторін щодо зазначених обставин, іменуються в законі як умови договору [6, с.289]. Саме такі умови (пункти), визначені на розсуд сторін і погоджені ними, та умови, які є обов'язковими відповідно до актів цивільного законодавства і становлять зміст договору [20, ч. 1, с.628]. Таким чином, виникнення договірних відносин можливе при наявності двох умов: 1) досягнення сторонами згоди щодо всіх істотних умов договору; 2) надання цій згоді конкретно визначеної форми, якщо це необхідно в силу правового акта або згоди сторін [7,с.11].

Традиційно в договірному праві розрізняють істотні, звичайні та випадкові умови договору. Такий вид класифікації має важливе теоретичне та практичне значення, коли мова йде про встановлення самого факту укладення договору.

На законодавчому рівні встановлено, що істотними умовами слід вважати:

- 1) умови про предмет, оскільки без цього неможливо укласти жоден договір;
- 2) умови визначені в законі чи інших правових актах як істотні;
- 3) умови, необхідні для договорів даного виду;
- 4) умови, стосовно яких, має бути досягнута угода [6, с.290].

Отже, істотними вважаються насамперед ті умови договору, які названі такими за законом [11, с.33]. Коло таких умов можна визначити, проаналізувавши норми ЦК України і спеціальних нормативних актів, що регулюють даний вид договірних відносин.

Аналізуючи договір про надання комунальних послуг, слід звернути увагу, що до істотних умов вищезгаданого договору насамперед відносять предмет договору. Сторони не можуть укласти договір без визначення того, що являється предметом договору. Предметом договору про надання послуг є виконання певних дій або здійснення певної діяльності, які не мають матеріального результату.

У договорі про надання комунальних послуг предметом є надання виконавцем послуг з утримання будинків та прибудинкових територій. Всі інші умови, такі як вичерпний перелік послуг, оплата спожитих послуг, права та обов'язки сторін, відповідальність сторін, порядок розв'язання спорів, форс-мажорні обставини та строк дії договору відносяться до категорії звичайних умов договору.

Ведучи мову про предмет договору про надання комунальних послуг, на нашу думку, слід насамперед звернути увагу на основу предмета вищезгаданого договору, а саме на поняття «послуги».

Послуги можна розглядати в двох аспектах: послуги як економічна категорія та послуга як юридична категорія. Послуга як економічна категорія має два значення.

По-перше, послуги – це вид економічної діяльності. Відповідно до послуг відносяться всі види економічної діяльності, за виключенням промислового виробництва та сільського господарства.

По-друге, послуги – це економічне благо. З цієї точки зору під послугами одні економісти розуміють саму діяльність, направлену на задоволення індивідуальних потреб, другі – результат, що задовольняє індивідуальні потреби, а треті – діалектичну єдність діяльності і результату, що досягається в процесі цієї діяльності [16, с. 11].

Розкриваючи поняття послуги як юридичної категорії, слід зазначити, що думки вчених по даному питанню є різними, тому якщо проаналізувати запропоновані ними визначення, в загальному, можна стверджувати, що це певне благо, за допомогою якого задовольняються суспільні потреби населення, шляхом вчинення певних дій.

Особливістю послуг є те, що вони, на відміну від робіт, що виконуються, не мають оречеченого (матеріального) результату, тобто замовник отримує не результат, а саму дію, що до нього призвела. Результат послуги проявляється в її ефекті, який не може бути відокремлений і переданий як матеріальна річ.

Більшість авторів виділяють ряд ознак, які на їх думку притаманні саме послугам:

- якість, диференційованість якості послуги – якість результату надання послуги не може бути наперед гарантовано виконавцем послуги[15,с.65-67];
- синхронність надання та отримання – вважається, що виробництво (надання) послуг і їх споживання співпадають у часі та просторі, і в момент надання послуги її виробник (виконавець) і споживач вступають у безпосередній контакт
- невідчутність (непомітність) – послугу не можна спробувати на смак, відчутти, приміряти тощо;
- відсутність матеріального результату – послуга не призводить до виникнення речового правовідношення, тобто форма задоволення потреби сама собою не пов'язана виключно з утворенням речей;
- невіддільність від джерела – послуга має споживатися в процесі її надання, тобто при здійсненні певних дій чи діяльності;
- неможливість її збереження – послуга споживається в процесі її надання або протягом невеликого проміжку часу після її надання;
- невичерпність – скільки б не надавати послугу, її кількісні характеристики невичерпні[8, с.107-108];
- є різновидом товару, адже вона спрямована на задоволення потреб і має грошову оцінку;
- спрямованість на досягнення певного корисного і правомірного результату[1,с. 198]

На думку В. Приходько, слід розрізняти послугу в широкому розумінні та вузькому. При цьому послуга у широкому розумінні – це будь-яка діяльність, спрямована на створення корисного ефекту, який може знаходити своє втілення в об'єктах матеріального світу, а також бути неоективізованим, полягати у здійсненні певної діяльності. Послуга у вузькому розумінні полягає у здійсненні діяльності, в результаті якої

створюється корисний ефект, що не знаходить свого об'єктивізованого втілення у матеріальному світі[14, с.80].

У спеціальній літературі можна зустріти такі визначення терміну «комунальна послуга», як: «послуги, що їх надають населенню підприємства комунального господарства»[17,с.25], «послуги, що надаються населенню відповідними структурами органів місцевого самоврядування, органами комунального господарства і пов'язані з підтримкою і забезпеченням побутових умов у місцях домашнього перебування людей, напр., водо-забезпечення, теплозабезпечення тощо»[12, с.335], «результат господарської діяльності, спрямованої на задоволення потреби фізичної чи юридичної особи у забезпеченні холодною та гарячою водою, водо-відведенням, газо- та електропостачанням, опаленням, а також вивезення побутових відходів у порядку, встановленому законодавством»[9, п. 10 с. 1].

Р.М. Гейнц, виділяє наступні особливості комунальних послуг:

1) комунальна послуга – це вид суспільного блага, за допомогою якого задовольняються потреби населення у підтриманні належного санітарно-гігієнічного, технічного стану будинку і споруд та прибудинкової території;

2) надання комунальних послуг спрямоване на забезпечення сприятливих умов для здійснення життєдіяльності кожної фізичної особи;

3) комунальні послуги завжди спрямовані на фізичні об'єкти і, отже, належать до матеріальних[3, ст.55].

На нашу думку, комунальним послугам притаманні такі ознаки:

- комунальна послуга – це діяльність (як сукупність дій), яка здійснюється для досягнення певного результату, а саме: задоволення потреб населення у підтриманні належного технічного та санітарно-гігієнічного стану будинків, споруд та прибудинкових територій;

- комунальна послуга, як і послуга в цілому, як правило, не має оречевленого результату, а у випадках якщо такий присутній, то він присутній як елемент змішаності договорів;

- комунальна послуга є оплатною;

- потребує певних професійних навиків;

- предмет комунальної послуги носить змішаний характер.

На підставі вище викладеного можна зробити **висновки**, що:

- договір про надання комунальних послуг – це договір, відповідно до якого виконавцем надаються послуги, за допомогою яких задовольняються потреби населення щодо підтримання в належному санітарно-гігієнічному стані приміщень, будинків, споруд та прибудинкових територій та забезпечення благоустрою;

- предметом договору є надання виконавцем послуг з утримання будинків та прибудинкових територій.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що питання поняття та предмета договору про надання комунальних послуг належить до категорії недостатньо вивчених і потребує подальших наукових досліджень та напрацювань.

1. Бичкова С.С. Бірюков І.Л., Бобрик В.І та ін.; За заг. ред. Бичкової С.С. Цивільне право України. Договірні та не договірні зобов'язання: Підручник / - К.: КИТ. 2006.-498 с.
2. Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга первая: Общие положения: Изд. 2-е, испр. М.: «Статус», 1999.-848 с.
3. Гейнц Р.М. Поняття комунальної послуги.//Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та аспірантів.-2009.-С.53-55.
4. Гражданское право Украины. Часть I. Под редакцией проф. А.А. Пушкина, доц. В.М.Самойленко.-Харьков.:«Основа».- 1996.-430 с.
5. Гражданское право: Учебник. Под ред. С.П. Гришаева.-М.:Юристь.-1198.-145 с.
6. Гражданское право. Часть 1. За ред. В.П. Мозолина., А.И. Масляева.- М.:2005.-378 с.
7. Денисов С. Существенные условия договора.// Бизнес –адвокат.-1997.-№10.- С.11-15.
8. Ємельянчик С. Послуга в цивільному праві.//Підприємництво, господарство і право.-2004,2005.-№3.-С.105-108.
9. Закон України «Про житлово-комунальні послуги»//Відомості Верховної Ради (ВВР), 2004, N 47, 514 с.
- 10.Илларионова Т.И., Гонгалло Б.М., Плетнева В.А.. Учебник гражданского права. Часть 1.- М.: 1998.- 390 с.
- 11.Луць В.В. Контракти у підприємницькій діяльності: Навч. посіб.- 2-е вид., стер.- К.: Юрінком Інтер, 2001.-560 с..
- 12.Мочерний С.В., Ларіна Я.С., Устинко О.А., Юрій С.І. Економічний словник: У 2-х томах Т.1/ За ред. Мочерного С.В.-Львів:Світ,2005.-616 с.
- 13.Новицкий И.Б. Римское право.— Изд. 7-е стереотипное. - М., 2002. - 310 с.
- 14.Приходько В. Послуга як правова категорія та характеризуючи ознака договору розшуку.//Підприємництво, господарство і право.-2006.-№5.-С.79-82.
- 15.Резнікова В. Послуга, як юридична категорія договірного права.// Юридична Україна.-20007.-№12.-С.65-74.
- 16.Санникова Л.В. Услуги в гражданском праве России.- 2001.-75 с.
- 17.Словник іншомовних слів: 23000 слів та термінологічних сполучень / Уклад. Л.О. Пустовіт та інш.-К.:Довіра,2000.-543 с.
- 18.Стефанчук Р.О. Цивільне право України. Навч. посібник.- К.: Наукова думка. Прецедент.-2004.-452 с.
- 19.Толстой Ю.К., Сергеева А.П. Гражданское право. Часть 1. – М.: ТЕИС,1996. – 616 с.

20. Цивільний кодекс України // Офіційне видання Верховної Ради України. - К.: Парламентське видавництво, 2004. - 352 с.

Височан В.М.

ПОНЯТТЯ ТА ПРЕДМЕТ ДОГОВОРУ ПРО НАДАННЯ КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ.

Стаття присвячена дослідженню договору про надання комунальних послуг. Здійснено узагальнення поняття вищезгаданого договору, а також визначено його предмет.

Ключові слова: договору про надання комунальних послуг, комунальні послуги.

Высочан В.М.

ПОНЯТИЕ И ПРЕДМЕТ ДОГОВОРА О ПРЕДОСТАВЛЕНИИ КОММУНАЛЬНЫХ УСЛУГ.

Статья посвящена исследованию договора о предоставлении коммунальных услуг. Осуществлено обобщение понятия вышеупомянутого договора, а также определено его предмет.

Ключевые слова: договор о предоставлении коммунальных услуг, коммунальные услуги.

Vysochan V.M.

A CONCEPT AND SUBJECT OF AGREEMENT IN PROVIDING PUBLIC SERVICES.

This article is devoted to research of agreement in providing public services. Generalization of concept of afore-mentioned agreement, and also certainly object, is carried out.

Keywords: a concept, a subject, services, public service, an agreement is about providing public services.

Гудима Марія Мирославівна

ЗАСТОСУВАННЯ ТИПОВИХ/СТАНДАРТНИХ ФОРМ ДОГОВОРІВ ПРО НАДАННЯ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В ТУРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: АРГУМЕНТИ PRO I CONTRA

УДК 347.44+338.488

На сучасній стадії становлення української економіки все більшого й більшого значення набуває вирішення питань захисту прав громадян-споживачів (туристів) при отриманні ними туристичних послуг в процесі подорожей. Одним з основних цивільно-правових інструментів охорони прав туристів при здійсненні ними подорожей виступають договірні умови, які сторони погоджують в єдиному документі. Саме в договорі закріплюються взаємні права, обов'язки та відповідальність сторін та інші умови. Проте договір як акт взаємної домовленості обох сторін завдяки масовому виробництву та масовому споживанню стандартних товарів,